

razvrstil same ljubavne pesmi in jih s tem tudi priznal. Še več, na strani 69. prizna naravnost:

Najtišji akord moje pesmi,
žena, si ti!

Jaz ljubim pesem življenja:
strah, up in strast,
krik ulic in borbe in zmage,
triumf in propast.

A v srcu, o žena, me žeja
po tvojih laseh...

jaz molim k vsedobri ljubezni
tvojih oči.

Le v tvojem objemu, o žena,
je Vera in Bog...

Ali me naj potem res prepriča zadnji cikel «Pesmi življenja», ki nosi za moto dva Březinova stiha, po vsebini in notranjem žaru obsežnejša in resničnejša kot vsi bojni ritmi?

Prastaro modrost:

«Le kdor razbije sam
svoj mali svet
— svoj mali jaz —
bo vstal v veseljstvu poveličan,
veseljstva del —

komentira Albrecht:

Le kdor utone v nas,
v brezimno množico —
bo večno živel:
za eno smrt življenj stotero.»

(str. 76.),

Komentira jo v znamenju svoje rdeče knjižice, nalikujoče zapisniku, čigar listi so obrobjeni z rdečimi progami, ki so grozen okvir za te stihe, vrhutega pa mučno motijo čitateljevo oko.

Miran Jarc.

Slovenska narodna lirika. Izbral in uredil Janko Glaser. V Ljubljani. Zvezna tiskarna. 1920. 140 str.

Urednik je v tej knjižici skušal «podati antologijo slovenske narodne lirike ne v znanstveni, ampak estetično-užitni obliki (str. 19)». Podati torej nekaj, kar je hodilo na misel vsem onim, ki široko in na znanstveni podlagi zasnovanega Štrekljevega dela niso razumeli in so vedno poudarjali estetično plat naše narodne lirike. Tako estetično izberó je Štrekljevo monumentalno delo šele omogočilo; prvi poskus nam je predložil v tej knjižici Glaser. Z mirno vestjo lahko rečemo, da je ta prvi poskus lepo uspel.

Tako smo dobili knjižico, ki je v naši literaturi novost. Da ni namenjena za pevce, ampak za literarno uživajoče občinstvo, se kaže kar v naslovu: to

ni več »Pesmarica«, kakor smo jih imeli svoje dni, ampak »lirika«. S stališča esteta je pisan tudi obširen uvod, ki podrobno analizira posamezne lirične tipe in individue. Te analize, ki lepoto naše lirike razlagajo in je ne cefrajo, so vse-skozi znanstveno delo. Pisane so z dobrim, ljubeznivim umevanjem, brez visokega, prezirljivega učenjaštva, pa tudi brez puhloslovne, navdušene patetike, s katero smo doslej še prevečkrat obravnavali »narodno« umetnost. Škoda, da ni Glaser šel še korak dalje, ali pa se je tega koraka mogoče ustrašil. Ko je cizeliral te res fine analize posameznih pesmi, bi se bil lahko vprašal: ali se ne dá iz teh analitično pridobljenih estetičnih elementov »narodne« pesmi sestaviti karakteristika, definicija »narodne« poezije? Odgovor bi bil samo ta, da ne; pač poezije sploh, ne pa neke posebne vrste poezije, ki ji pravimo »narodna«. In če je bila analiza opravljena z zadostnim materijalom in pravilno metodo, bi bil nujen sklep te raziskave samo ta: »narodne« poezije ni, vse je samo »poezija« ali kakor pravilno pravimo: »umetna poezija«.

Tega koraka Glaser ni storil; ostal je na sredi pota. Zato bazira njegov uvod na starem romantičnem naziranju, zato tudi izrečno kontrastira »narodno« in »umetno« poezijo (str. 13). Zadnje konsekvence njegove znanstvene analize bi mu pokazale, da je to naziranje krivo. Pri njem sta si — vsled stare tradicije — prišla v navzkrižje »znanstvenik« in »estetik«, ki opravljata vendar isto delo! In če bi se bil vsled frapantnega rezultata svoje raziskave ozrl nekoliko po literaturi, pa bi bil videl, da niti ni odkril nikake Amerike. Da živi staro, romantično mnenje o postanku narodne poezije samo še v naših šolskih čitankah, poetikah in literarnih zgodovinah, ne pa tudi v znanosti. Da je John Meier bogve pred kolikimi leti že pokazal, da narodna poezija ni začetek umetne (da torej ne sme biti prvo poglavje kake literarne zgodovine), da med obema ni genetične razlike (kar je veljalo romantikom za edini kriterij), skratka, da je umetnost samo ena. Da narodna poezija ni »prius«, ampak »posterius« umetne itd. In če bi bil videl, da je znanost do tega spoznanja prišla po drugi poti nego on — ne po estetski, ampak po bijološki — bi mu bilo to najsjajnejše potrdilo, da je pot, po kateri je prišel do svojega, v prvem trenutku frapantnega odkritja, res pravilna. *Malo boljega jezika bi prevzeli!*

Priznati se mora, da Glaserju to staro stališče pri pisanju njegovega uvoda ni ravno škodilo. Pač zato ne, ker se je trezno držal svojih znanstvenih analiz (on bi rekel »estetskih«, ker bogvedi zakaj kontrastira znanstvenika in esteta!) in se ogibal praznemu modrovanju. Vendar pa bi mu »bijološko« opazovanje »narodne« poezije povedalo marsikaj, kar mu je doslej neumljivo, ali kar razlaga, kjer že kaj razlaga, na nezadosten ali napačen način. Kako je pravzaprav s primitivno stopnjo otroške poezije, kako ž njeno nelogičnostjo, kako s formalno mnogovrstnostjo »narodne« poezije pri južnih Slovanih itd.

V krog pravih »narodnih« pevcev je stopil Glaser sam, ko je iz različnih variant sestavljal pesmi, ki jih je sprejel v to zbirko. Ko je tako na polju narodne lirike opravil to, kar je v epiki ustvaril — doslej brez konkurence! — *Prešeren* Prešeren. Analiziral teh pesmi ne bom, ker so take sestave značilne pač za sestavljaja, ne pa za narodno poezijo. Samo eno bi omenil: nekateri začetki (55, 79, 81) razodevajo, tako se mi zdi, da Glaser ni pevec. Sicer pa o tej reči ne morem prav soditi, ker sem sam gluhi.

Z «vsebino» na zadnjih štirih straneh je Glaser po nepotrebnem ponagajal onim, ki bi knjigo radi rabili. Za iskajoče je v taki zbirki edino primerno pač le alfabetično kazalo začetnih verzov priobčenih pesmi. To bi ne bilo še nič «znanstvenega», ampak zgolj praktično in prav. J. A. G.

Robida Ivan: Psihične motnje na alkoholski podlagi s posebnim ozirom na forum. Za medicinece in juriste. Založila Umetniška propaganda v Ljubljani. 1921.

Avtor je označil v predgovoru svojo, na podlagi obširne nemške literature spretno sestavljeno razpravo kot prvo slovensko znanstveno delo o psihijatriji. Ne da bi mu hotel v najmanjšem kratiti velike zasluge, ki si jih je stekel s svojo, v resnici izčrpno razpravo nele za poglobitev spoznanja kvarnega vpliva alkoholizma na psiho človeka pri našem širšem izobraženem občinstvu, ampak tudi in v nič manjši meri, za razširjenje potrebnega psihijatričnega znanja pri naših v praksi stoječih zdravnikih in juristih, menim vendarle, da bi bila prikladnejša označba Robidovega dela kot «popularno» znanstvenega. Glavna poglavja razprave, ki so brez dvoma duševna last avtorja, namreč poglavja o akutni pijanosti in o kroničnem alkoholizmu, so tako izrazito popularna ali pa agitatorična, da se ne morejo označiti kot znanstvena. Kot primer vzemimo iz poglavja o akutni alkoholni intoksikaciji sledeči pasus (str. 25):

«Junak g. Peter je razžaljen, intrigant g. Pavel ga je razžalil, in milostna gospa Srakomira je vmes, in gospodična Pavoslava tudi, in prvi je nekaj rekel, in drugi je nekaj dejal, in gospa je tudi izjavila, da je to že res preveč, in gospodična ihti in se cmeri, in vsi vkup so ogorčeni in razjarjeni, in se prerekajo sem in tja in vsi skup ne vedo jasno, za kaj se pravzaprav gre.»

Iz poglavja o kroničnem alkoholizmu pa naj ilustrira način avtorjevega razmotrivanja sledeči tekst (str. 81):

«Vsi naši prijatelji od dobropoznate pivske mize, vsi tisti dobrovoljčki in godrnjavčki, ki absolvirajo mehanično in slabovoljno svoj vsakdanji penzum, ki popivajo do tiste višine narkoze, ki je potrebna za ‚pravo pezo‘ dan na dan, leto za letom, ki ne pozabijo sicer pri nobeni priliki, stisniti ‚kozarčka‘, kate-rega jim je naklonila mila usoda, bodisi dopoludne ali popoludne, najrajše pa in redno zvečer, — vsi ti bratci so torpidni alkoholiki. Ker ne prekoračujejo neprimerno doz, in ker je njihova gospodarska pozicija taka, da ceneno popivanje v zmernejših merah prenese, ker zahteva življenje od njih malo dela, in drugi zanje delajo, — saj gre ‚upeljana‘ trgovina sama naprej, in doktorjeva ‚štacuna‘ sama ob sebi ravno tako nese, kakor kramarjeva — životarijo ti prijatelji kosmatih dovtipov, narodnih pesmij, ‚frmonke‘, v prvi vrsti pa penečega piva, rujnega vinca, in če žive v Koromandiji — slabo ventiliranih, za-kajenih, s smradom, prahom in hruščem bolj eretičnih pivcev napolnjenih bez-nic, leta in leta, kot v nekakem polsnu, omračeni do svojega navadno pre-zgodnjega groba.»

Take bolj ali manj razumljive pasaže so lahko umestne v bojnih brošurah «Svete vojske» ali pa v kakem podlistku, nikakor pa ne v znanstvenem delu.

Drugi razlog, da ne soglašam z Robido v označbi njegovega dela kot znanstvenega, je ta, da so ostala poglavja: o eksperimentalni psihopatologiji alkoholizma in o alkoholskih psihozah v bistvu kompilatorična, brez izražene